

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۳ / شماره ۳۷ / ۱۴۰۱

۱۴۰۱/۴/۴

مطالب این شماره

- پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات
کشاورزی ایران [تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۲/۲۷] ۲
تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده
ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کتابون شمشادی
- پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات
کشاورزی ایران [تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۳/۲۴] ۵
تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده
ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کتابون شمشادی
- کاهش جمعیت حاصل از تغییرات ولادت و وفات در
مناطق روستایی کشور در سال ۱۳۹۹ ..... ۸
تهیه و تحلیل: محمد دشوارپسند
ناظر علمی: مجتبی پالوج

این موسسه با کمال احترام و سپاس، بذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات

کشاورزی ایران (تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۲/۲۷)

تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده

ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کتابون شمشادی

کد: PN-4-14010404-(61)

خلاصه متن خبر: در گزارش حاضر، تصویری از وضعیت

تجارت خارجی بخش کشاورزی ایران در فروردین ماه سال

۱۴۰۱ در مقایسه با سال ۱۴۰۰ ارائه شده است.

• بررسی و مقایسه وضعیت کلی تجارت کشاورزی در فروردین

ماه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد صادرات محصولات

کشاورزی با افت ۱۸٫۷ درصدی در وزن، از نظر ارزشی افت

محسوس ۲۵٫۳ درصدی را داشته است. این در حالی است که

واردات محصولات کشاورزی با افزایش ۱۴٫۲ درصدی در وزن،

از لحاظ ارزشی ۱۰٫۳ درصد افزایش یافته است. با توجه به

کاهش صادرات و افزایش واردات، تراز تجاری بخش در مقایسه

با دوره مشابه سال قبل منفی‌تر شده است و از ۴۱۲٫۶- میلیون

دلار به ۶۲۲٫۵- میلیون دلار رسیده است.

جدول ۱. صادرات و واردات کشاورزی ایران در فروردین

ماه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

درصد تغییرات	سال ۱۴۰۰		سال ۱۴۰۱	
	وزنی	ارزشی	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
صادرات	-۱۸٫۷	-۲۵٫۳	۱۰۶۴٫۸	۳۵۱٫۵
واردات	۱۴٫۲	۱۰٫۳	۱۴۶۱٫۲	۹۷۳٫۹
تراز تجاری	-۱۸٫۷	-۲۵٫۳	-۳۹۶٫۴	-۶۲۲٫۵

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد

کشاورزی، ۱۴۰۱

• واردات زیربخش‌های دام و طیور و زراعی از لحاظ وزنی و

ارزشی رشد قابل توجهی داشته است. واردات زیربخش‌های

دامپزشکی و جنگل و مرتع با وجود افزایش در مقدار، از لحاظ

ارزشی کاهش داشته است.

جدول ۲. واردات زیربخش‌های کشاورزی ایران در

فروردین ماه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

درصد تغییرات	سال ۱۴۰۰		سال ۱۴۰۱	
	وزنی	ارزشی	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
دام و طیور	۲۷۳٫۲	۱۳۵٫۰	۴٫۱	۴۰٫۱
دامپزشکی	۵۰٫۸	-۵۵٫۷	-۰٫۱۹	۹٫۷۵
شیلات	-۸۸٫۷	-۷۷٫۴	۲٫۷۹	-۰٫۶۳
زراعی	۱۶٫۸	۱۶٫۵	۱۳۴۴٫۱	۸۳۱٫۰
باغی	-۲۷٫۴	-۲۸٫۱	۱۱۰٫۸	۸۹٫۵
جنگل و مرتع	۳۱۵۵	-۱۶٫۲	۰٫۶	۳٫۱
مجموع	۱۴٫۲	۱۰٫۳	۱۴۶۱٫۲	۹۷۳٫۹

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل زنده می‌باشد.

• از نظر وزنی صرفاً صادرات زیربخش شیلات افزایش داشته و

صادرات سایر زیربخش‌ها کاهش یافته است. این در حالی است

که ارزش صادرات در زیربخش‌های دام و طیور، شیلات و

جنگل و مرتع، افزایشی بوده است. برای زیربخش دام و طیور و

جنگل و مرتع با وجود کاهش وزن صادراتی، ارزش صادراتی

افزایش داشته است؛ یعنی قیمت هر واحد کالای صادراتی از این

زیربخش‌ها در مقایسه با دوره مشابه سال قبل افزایش یافته

است.

جدول ۳. صادرات زیربخش‌های کشاورزی ایران در

فروردین ماه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

درصد تغییرات	سال ۱۴۰۰		سال ۱۴۰۱	
	وزنی	ارزشی	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
دام و طیور	-۸٫۹	۱۶٫۱	۵۳٫۱	۴۶٫۶
دامپزشکی	-۴۱٫۰	-۴۰٫۰	۰٫۲۸۰	۰٫۱۶۸
شیلات	۳٫۸	۳۳٫۲	۷٫۶	۱۶٫۷
زراعی	-۱۴٫۲	-۱۸٫۴	۷۸۷٫۲	۱۸۸٫۵
باغی	-۳۸٫۳	-۴۷٫۱	۲۱۵٫۸	۹۸٫۲
جنگل و مرتع	-۲۶٫۹	۴٫۵	۱٫۰۴	۱٫۳۹
مجموع	-۱۸٫۷	-۲۵٫۳	۱۰۶۴٫۸	۳۵۱٫۴

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد

کشاورزی، ۱۴۰۱

* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل

زنده می‌باشد.

• در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ وزنی، گندم با ۷۶۲,۷ هزار تن در رتبه اول و ذرت با ۳۵۳,۴ هزار تن در رتبه دوم قرار دارد. دانه سویا، برنج و کنجاله سویا در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. در بین این اقلام، میزان واردات کنجاله سویا ۴۰,۵ درصد کاهش داشته، اما برای بقیه اقلام میزان واردات افزایشی بوده است. در مجموع، واردات این اقلام با افزایش ۷۴,۸ درصدی در وزن و ۹۱,۶ درصدی در ارزش مواجه بوده است. شایان ذکر است که افزایش واردات دانه سویا برای جبران کاهش واردات کنجاله سویا کافی نیست.

جدول ۶. واردات پنج قلم عمده (وزنی) کشاورزی در

فروردین ماه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
گندم	۷۶۲.۷	۳۰۶.۰	۳۴۶.۰	۱۰۳.۲	۱۲۰.۴
ذرت	۳۵۳.۴	۱۲۲.۸	۱۴۴.۲	۴۴.۹	۱۴۵.۱
دانه سویا	۱۴۵.۴	۱۰۱.۹	۱۰۵.۷	۵۸.۰	۳۷.۶
برنج	۱۴۱.۴	۱۳۰.۲	۱۰۰.۴	۹۰.۲	۴۰.۸
کنجاله سویا	۹۵.۹	۵۲.۴	۱۶۱.۳	۷۶.۱	-۴۰.۵
مجموع	۱۴۹۸.۸	۷۱۳.۳	۸۵۷.۵	۳۷۲.۴	۷۴.۸

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ ارزشی، گندم با ارزش ۳۰۶ میلیون دلار و برنج با ارزش ۱۳۰,۲ میلیون دلار در رتبه‌های اول و دوم قرار دارند. ذرت، دانه سویا و روغن در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. کل ارزش وارداتی این اقلام در فروردین ماه سال جاری، ۷۲۱,۵ میلیون دلار بوده است که در مقایسه با سال قبل رشد ۴۰,۳ درصدی را نشان می‌دهد، در حالی که افزایش در مقدار واردات حدود ۶۴,۷ درصد بوده است.

• هندوانه، گوجه‌فرنگی، سیب، سیب‌زمینی و پیاز، موسیر و سیر پنج قلم عمده صادراتی ایران از لحاظ وزنی در فروردین ماه سال ۱۴۰۱ بوده‌اند که به استثنای هندوانه و پیاز، موسیر و سیر مقدار صادرات بقیه اقلام روند کاهشی داشته است. در مجموع صادرات این اقلام از لحاظ وزنی و ارزشی به ترتیب کاهش ۲۳,۱ و ۲۳,۸ درصدی داشته‌اند.

جدول ۴. صادرات پنج قلم عمده (وزنی) کشاورزی در

فروردین ماه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
هندوانه	۲۶۷.۹	۵۵.۹	۲۶۶.۷	۵۷.۱	-۲.۱
گوجه‌فرنگی	۹۵.۱	۴۳.۶	۱۳۶.۵	۶۵.۴	-۳۰.۳
سیب	۶۴.۴	۱۷.۶	۹۶.۶	۳۱.۲	-۳۳.۳
سیب زمینی	۴۱.۲	۱۵.۵	۱۳۳.۷	۲۱.۵	-۶۹.۲
پیاز، موسیر و سیر	۲۴.۳	۵.۲	۲۰.۸	۵.۸	۶۴.۹
مجموع	۵۰۲.۹	۱۳۷.۸	۶۵۴.۳	۱۸۱.۰	-۲۳.۱

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• هندوانه، گوجه‌فرنگی، پسته، سیب و سیب زمینی پنج قلم عمده صادراتی ایران از لحاظ ارزشی در فروردین ماه سال ۱۴۰۱ بوده‌اند که همه این اقلام با کاهش ارزش صادراتی مواجه بوده‌اند. صادرات مجموع این اقلام از لحاظ وزنی و ارزشی به ترتیب کاهش ۲۶,۴ و ۳۲,۱ درصدی را تجربه کرده است.

جدول ۵. صادرات پنج قلم عمده (ارزشی) کشاورزی در

فروردین ماه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
هندوانه	۲۶۷.۹	۵۵.۹	۲۶۶.۷	۵۷.۱	-۲.۱
گوجه‌فرنگی	۹۵.۱	۴۳.۶	۱۳۶.۵	۶۵.۴	-۳۰.۳
پسته	۲.۹	۲۰.۸	۷.۲	۵۰.۷	-۵۸.۹
سیب	۶۴.۴	۱۷.۶	۹۶.۶	۳۱.۲	-۳۳.۳
سیب زمینی	۴۱.۲	۱۵.۵	۱۳۳.۷	۲۱.۵	-۶۹.۲
مجموع	۴۷۱.۶	۱۵۳.۴	۶۴۰.۶	۲۲۵.۸	-۲۶.۴

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

جدول ۷. واردات پنج قلم عمده (ارزشی) کشاورزی در

فروردین ماه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
گندم	۷۶۲.۷	۳۰۶.۰	۳۴۶.۰	۱۰۳.۲	۱۲۰.۴
برنج	۱۴۱.۴	۱۳۰.۲	۱۰۰.۴	۹۰.۲	۴۰.۸
ذرت	۳۵۳.۴	۱۲۲.۸	۱۴۴.۲	۴۴.۹	۱۴۵.۱
دانه سویا	۱۴۵.۴	۱۰۱.۹	۱۰۵.۷	۵۸.۰	۳۷.۶
روغن	۴۱.۱	۶۰.۵	۱۸۰.۳	۲۱۸.۰	-۷۷.۲
مجموع	۱۴۴۴.۰	۷۲۱.۵	۸۷۶.۵	۵۱۴.۳	۶۴.۷

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت

جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

● نظر به حذف ارز ترجیحی، تأمین به موقع و مکفی کالاهای اساسی حائز اهمیت است. در فروردین ماه میزان واردات روغن، جو و کنجاله سویا کاهش قابل توجهی داشته است. لذا پیشنهاد می شود جریان تأمین این کالاها (ثبت سفارش، محموله های در مسیر، منتظر تخلیه، موجودی بنادر و ذخایر) به طور مرتب پایش شود.

● با توجه به شرایط مساعد تولید غلات در روسیه، پیشنهاد می شود با در پیش گرفتن دیپلماسی فعال تجاری از ظرفیت این کشور برای واردات کالاهای اساسی و همچنین ترمیم ذخایر راهبردی استفاده شود.

● اگر چه هند صادرات گندم را ممنوع اعلام کرده است اما امتیازاتی را برای برخی از کشورها در نظر گرفته است، لذا در صورت نیاز تمهیدات لازم برای واردات گندم از این کشور فراهم شود.

● با توجه به بالا رفتن قیمت جهانی گندم، خشکسالی و کمبود و گرانی آرد در کشورهای همسایه، استفاده از ابزارهای کنترلی برای جلوگیری از پدیده قاچاق بسیار حائز اهمیت است.

جدول ۲. واردات زیربخش‌های کشاورزی ایران در دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

زیربخش	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
دام و طیور	۲۹۸	۸۹.۱	۱۲.۱	۴۷.۶	۱۴۶.۹
دامپزشکی	۰.۷۸	۴۱.۶	۰.۴۱	۴۳.۹	۸۹.۱
شیلات	۰.۳	۱.۹	۲.۲	۵.۷	-۸۵.۱
زراعی	۳۴۵۰.۴	۲۰۴۶.۳	۳۸۲۷.۷	۱۸۷۴.۶	-۹.۹
باغی	۱۹۷.۹	۲۷۵.۵	۱۸۵.۱	۲۲۲.۹	۶.۹
جنگل و مرتع	۴.۹	۸.۰	۵.۹	۷.۶	-۱۶.۰
مجموع	۳۶۸۴.۱	۲۴۶۲.۴	۴۰۳۳.۳	۲۲۰۲.۳	-۸.۷

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱
* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل زنده می‌باشد.

• از نظر وزنی صرفاً صادرات زیربخش شیلات افزایش داشته و صادرات سایر زیربخش‌ها کاهش یافته است. این در حالی است که ارزش صادرات در زیربخش‌های دام و طیور و شیلات افزایشی بوده است. برای زیربخش دام و طیور با وجود کاهش وزن صادراتی، ارزش صادراتی افزایش داشته است؛ یعنی قیمت هر واحد کالای صادراتی از این زیربخش در مقایسه با دوره مشابه سال قبل افزایش یافته است.

جدول ۳. صادرات زیربخش‌های کشاورزی ایران در دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

زیربخش	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
دام و طیور	۹۸.۱	۹۹.۰	۹۸.۷	۸۰.۸	-۰.۵
دامپزشکی	۰.۰۷	۰.۵۸	۰.۱۵	۰.۷۸	-۵۳.۱
شیلات	۱۵.۶	۳۴.۲	۱۵.۱	۲۴.۸	۳.۱
زراعی	۱۳۴۶.۴	۴۰۵.۷	۱۴۶۹.۱	۴۳۰.۸	-۸.۴
باغی	۲۶۳.۸	۲۱۲.۷	۲۷۶.۵	۳۵۰.۷	-۲۹.۹
جنگل و مرتع	۱.۷	۲.۷	۲.۳	۳.۵	-۲۴.۹
مجموع	۱۷۲۵.۷	۷۵۴.۹	۱۹۶۱.۹	۸۹۱.۳	-۱۲.۰

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱
* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل زنده می‌باشد.

عنوان خبر: پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات کشاورزی ایران (تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۳/۲۴)

تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده
ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کتایون شمشادی

کد: PN-4-14010404-(62)

خلاصه متن خبر: در گزارش حاضر، تصویری از وضعیت تجارت خارجی بخش کشاورزی ایران در دوره دو ماهه منتهی به اردیبهشت ماه سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال ۱۴۰۰ ارائه شده است.

• بررسی و مقایسه وضعیت کلی تجارت کشاورزی در دوره دو ماهه منتهی به اردیبهشت ماه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد صادرات محصولات کشاورزی با افت ۱۲ درصدی در وزن، از نظر ارزشی نیز افت ۱۵.۳ درصدی را داشته است. این در حالی است که واردات محصولات کشاورزی با کاهش ۸.۷ درصدی در وزن، از لحاظ ارزشی ۱۱.۸ درصد افزایش یافته است. با توجه به کاهش صادرات و افزایش ارزشی واردات، تراز تجاری بخش در مقایسه با دوره مشابه سال قبل منفی‌تر شده است و از ۱.۳- میلیارد دلار به ۱.۷- میلیارد دلار رسیده است.

جدول ۱. صادرات و واردات کشاورزی ایران در دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

درصد تغییرات	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
صادرات	۱۷۲۵.۷	۷۵۴.۹	۱۹۶۱.۹	۸۹۱.۳
واردات	۳۶۸۴.۱	۲۴۶۲.۴	۴۰۳۳.۳	۲۲۰۲.۳
تراز تجاری	-۱۹۵۸.۴	-۱۷۰۷.۵	-۲۰۷۱.۴	-۱۳۱۱.۰

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• واردات زیربخش‌های دام و طیور و باغی از لحاظ وزنی و ارزشی رشد داشته است. واردات زیربخش‌های شیلات، زراعی و جنگل و مرتع از لحاظ مقداری کاهش داشته است.

جدول ۵. صادرات پنج قلم عمده (ارزشی) کشاورزی در

دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
هندوانه	۵۲۰۰	۱۱۳.۶	۵۶۸.۵	۱۲۵.۴	-۸.۵	-۹.۵
گوجه فرنگی	۲۰۱.۷	۹۲.۸	۲۰۹.۲	۱۰۰.۶	-۳.۶	-۷.۷
پسته	۵۸	۴۲.۴	۱۷.۵	۱۲۱.۵	-۶۷.۱	-۶۵.۱
سیب	۱۱۵.۲	۳۱.۰	۱۷۲.۶	۵۵.۸	-۳۳.۲	-۴۴.۵
سیب زمینی	۷۱.۷	۲۸.۳	۲۰.۹۰	۳۳.۸	-۶۵.۷	-۱۶.۲
مجموع	۹۱۴.۴	۳۰۸.۱	۱۱۷۶.۷	۴۳۷.۱	-۲۲.۳	-۲۹.۵

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ وزنی، گندم با ۱۲۲۶،۱ هزار تن در رتبه اول و ذرت با ۹۴۳،۸ هزار تن در رتبه دوم قرار دارد. دانه سویا، برنج و روغن آفتابگردان در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. در بین این اقلام، میزان واردات ذرت و روغن آفتابگردان به ترتیب ۱۳،۷ و ۱۲،۷ درصد کاهش داشته، اما برای بقیه اقلام میزان واردات افزایشی بوده است. در مجموع، واردات این اقلام با افزایش ۲۷،۱ درصدی در وزن و ۵۰،۷ درصدی در ارزش مواجه بوده است.

جدول ۶. واردات پنج قلم عمده (وزنی) کشاورزی در دوره

دو ماهه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
گندم	۱۲۲۶.۱	۴۹۱.۹	۶۳۶.۹	۱۹۵.۳	۹۲.۵	۱۵۱.۹
ذرت دامی	۹۴۳.۸	۳۴۰.۹	۱۰۹۳.۷	۳۳۳.۸	-۱۳.۷	۲.۱
دانه سویا	۳۶۳.۳	۲۷۱.۵	۲۹۴.۱	۱۷۲.۰	۲۳.۵	۵۷.۹
برنج	۳۵۰.۲	۳۱۶.۷	۱۸۳.۷	۱۶۵.۲	۹۰.۶	۹۱.۷
روغن آفتابگردان	۱۶۹.۲	۲۸۴.۱	۱۹۳.۹	۲۶۵.۳	-۱۲.۷	۷.۱
مجموع	۳۰۵۲.۶	۱۷۰۵.۱	۲۴۰۲.۲	۱۱۳۱.۵	۲۷.۱	۵۰.۷

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ ارزشی، گندم با ارزش ۴۹۱،۹ میلیون دلار و ذرت با ارزش ۳۴۰،۹ میلیون دلار در رتبه‌های اول و دوم قرار دارند. برنج، روغن آفتابگردان و دانه

• هندوانه، گوجه‌فرنگی، خربزه، سیب و سیب‌زمینی پنج قلم

عمده صادراتی ایران از لحاظ وزنی در دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ بوده‌اند که به استثنای خربزه مقدار و ارزش صادرات بقیه اقلام روند کاهشی داشته است. در مجموع صادرات این اقلام از لحاظ وزنی و ارزشی به ترتیب کاهش ۱۸،۹ و ۱۳،۵ درصدی داشته‌اند.

جدول ۴. صادرات پنج قلم عمده (وزنی) کشاورزی در

دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
هندوانه	۵۲۰۰	۱۱۳.۶	۵۶۸.۵	۱۲۵.۴	-۸.۵	-۹.۵
گوجه فرنگی	۲۰۱.۷	۹۲.۸	۲۰۹.۲	۱۰۰.۶	-۳.۶	-۷.۷
خربزه و همانند آن	۱۴۱.۳	۲۴.۰	۱۳۵.۱	۱۹.۵	۴.۶	۲۳.۴
سیب	۱۱۵.۲	۳۱.۰	۱۷۲.۶	۵۵.۸	-۳۳.۲	-۴۴.۵
سیب زمینی	۷۱.۷	۲۸.۳	۲۰.۹۰	۳۳.۸	-۶۵.۷	-۱۶.۲
مجموع	۱۰۴۹.۹	۲۸۹.۷	۱۲۹۴.۳	۳۳۵.۰	-۱۸.۹	-۱۳.۵

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• هندوانه، گوجه‌فرنگی، پسته، سیب و سیب زمینی پنج قلم

عمده صادراتی ایران از لحاظ ارزشی در دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ بوده‌اند که همه این اقلام با کاهش ارزش و مقدار صادراتی مواجه بوده‌اند. صادرات مجموع این اقلام از لحاظ وزنی و ارزشی به ترتیب کاهش ۲۲،۳ و ۲۹،۵ درصدی را تجربه کرده است.

سویا در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. کل ارزش وارداتی این اقلام در فروردین ماه سال جاری، ۱,۷ میلیارد دلار بوده است که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل رشد ۵۰,۷ درصدی را نشان می‌دهد.

جدول ۷. واردات پنج قلم عمده (ارزشی) کشاورزی در دوره دو ماهه سال ۱۴۰۱ و مقایسه با سال ۱۴۰۰

کالا	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
گندم	۱۲۲۶.۱	۴۹۱.۹	۶۳۶.۹	۱۹۵.۳	۹۲.۵
ذرت دامی	۹۴۳.۸	۳۴۰.۹	۱۰۹۳.۷	۳۳۳.۸	-۱۳.۷
برنج	۳۵۰.۲	۳۱۶.۷	۱۸۳.۷	۱۶۵.۲	۹۰.۶
روغن آفتابگردان	۱۶۹.۲	۲۸۴.۱	۱۹۳.۹	۲۶۵.۳	-۱۳.۷
دانه سویا	۳۶۳.۳	۲۷۱.۵	۲۹۴.۱	۱۷۲.۰	۲۳.۵
مجموع	۳۰۵۲.۶	۱۷۰۵.۱	۲۴۰۲.۲	۱۱۳۱.۵	۲۷.۱

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

- با توجه به افزایش صادرات اوکراین و مذاکرات بین‌المللی برای تسهیل صادرات اوکراین از مسیر دریای سیاه، پیشنهاد می‌شود اقدام لازم برای بهره‌گیری از ظرفیت ایجاد شده برای تأمین کسری واردات و ذخایر نهاده‌های دامی از طریق این کشور نیز انجام گیرد.
- کاهش واردات و تأخیر در تأمین نهاده‌های دامی از جمله جو، کنجاله سویا و ذرت، فرایند تولید محصولات پروتئینی را دچار اختلال جدی می‌کند، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی فوری برای تأمین کسری نیاز وارداتی انجام گیرد.
- بررسی مبادی وارداتی کالاهای اساسی بیانگر این است که کشورهای واسط سهم قابل توجهی در واردات و تأمین این کالاها دارند، استفاده از دیپلماسی فعال تجاری برای خرید کالا از مبادی اصلی می‌تواند هزینه تمام شده این کالاها را کاهش دهد.
- کشورهای منطقه‌ای مقاصد اصلی کالاهای صادراتی ایران هستند، لذا برای پایدارسازی صادرات این کالاها حضور در بازارهای فرامنطقه‌ای اجتناب‌ناپذیر است.

جدول ۱. مقایسه تعداد ولادت ثبت شده در نقاط روستایی استان‌های کشور (واحد: نفر)

ردیف	استان	درصد تغییرات	
		۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	آذربایجان شرقی	۱۵۹۴۳	۱۴۶۹۶
۲	آذربایجان غربی	۲۱۱۹۱	۲۰۱۶۴
۳	اردبیل	۵۵۹۲	۵۰۵۰
۴	اصفهان	۴۷۵۰	۴۶۳۸
۵	البرز	۶۰۱	۵۷۸
۶	ایلام	۲۴۴۸	۲۲۹۶
۷	بوشهر	۳۹۹۴	۳۶۷۱
۸	تهران	۳۴۱	۱۷۶
۹	چهارمحال و بختیاری	۶۷۵۳	۶۳۳۵
۱۰	خراسان جنوبی	۵۱۵۵	۴۹۳۹
۱۱	خراسان رضوی	۲۷۳۲۸	۲۵۱۰۰
۱۲	خراسان شمالی	۵۷۸۲	۴۴۱۱
۱۳	خوزستان	۲۲۲۰۶	۲۱۹۵۶
۱۴	زنجان	۵۶۴۴	۵۲۲۷
۱۵	سمنان	۱۰۴۴	۱۰۲۵
۱۶	سیستان و بلوچستان	۳۸۲۲۱	۴۰۵۱۹
۱۷	فارس	۱۵۸۲۱	۱۳۶۵۲
۱۸	قزوین	۴۰۱۳	۳۶۴۹
۱۹	قم	۱۸۷	۱۹۳
۲۰	کردستان	۷۲۴۴	۶۶۷۲
۲۱	کرمان	۱۲۹۱۷	۱۳۴۵۱
۲۲	کرمانشاه	۴۷۲۳	۵۰۲۹
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۵۳۷۶	۴۷۶۹
۲۴	گلستان	۱۵۲۸۳	۱۵۷۸۰
۲۵	گیلان	۶۴۳۲	۵۸۶۷
۲۶	لرستان	۱۰۳۶۹	۹۹۵۵
۲۷	مازندران	۱۱۳۲۶	۱۰۰۶۳
۲۸	مرکزی	۲۵۱۵	۲۴۶۵
۲۹	هرمزگان	۱۵۱۱۰	۱۴۵۵۳
۳۰	همدان	۸۴۰۹	۸۰۱۶
۳۱	یزد	۱۷۲۰	۱۵۹۱
۳۲	مجموع	۲۸۸۴۳۸	۲۷۶۴۸۷

مأخذ: سازمان ثبت احوال و محاسبات نگارنده

تعداد فوت‌شدگان در مناطق روستایی با ۲۳/۹۲ درصد رشد از ۹۳۱۱۲ نفر در سال ۱۳۹۸ به ۱۱۵۳۸۳ نفر در سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. بیشترین افزایش فوت با تغییرات ۶۲/۵۸ درصدی مربوط به مناطق روستایی استان یزد است و پس از آن

عنوان خبر: کاهش جمعیت حاصل از تغییرات ولادت و وفات

در مناطق روستایی کشور در سال ۱۳۹۹

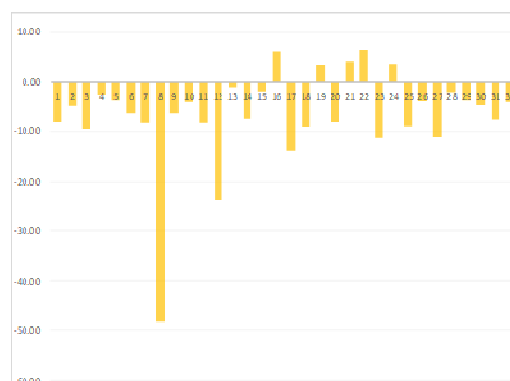
تهیه و تحلیل: محمد دشوارپسند

ناظر علمی: مجتبی پالوج

کد: PN-3-14010404-(63)

خلاصه متن خبر: براساس داده‌های رویدادهای حیاتی سالنامه آماری سازمان ثبت احوال کشور، جمعیت حاصل از تغییرات ولادت و مرگ در مناطق روستایی کشور در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ کاهش چشمگیر ۱۷/۵۲ درصدی را تجربه کرده است.

تحلیل و پیشنهاد سیاستی: مقایسه آمار سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نشان می‌دهد تعداد مولید در مناطق روستایی با ۴/۱۴ درصد کاهش از ۲۸۸۴۳۸ نفر به ۲۷۶۴۸۷ نفر رسیده و بیشترین کاهش تولد با ۴۸/۳۹- درصد، مربوط به استان تهران بوده است و پس از آن، خراسان شمالی و فارس به ترتیب با ۲۳/۷۱- و ۱۳/۷۱- درصد قرار داشته‌اند. فقط ۵ استان کرمانشاه، سیستان و بلوچستان، قم، کرمان و گلستان افزایش تولد روستایی داشتند.

نمودار ۱. درصد تغییرات ولادت ۱۳۹۹ به ۱۳۹۸ مناطق روستایی استان‌های کشور

مأخذ: محاسبات نگارنده

تفریق ولادت و مرگ از ۱۹۵۳۲۶ نفر در سال ۹۸ به ۱۶۱۱۰۴ نفر در سال ۹۹ کاهش یافته که نشان دهنده ۱۷/۵۲ درصد کاهش است. تنها رشد مثبت با مقدار ۴/۹۹ درصد مربوط به روستاهای استان سیستان و بلوچستان بوده است. در این میان، بیشترین کاهش با رقم چشمگیری ۱۵۷۵- درصد مربوط به استان تهران و پس از آن مربوط به استان‌های مرکزی و گیلان^۲ بوده است.

جدول ۳. مقایسه تعداد جمعیت حاصل از تفریق ولادت و مرگ در نقاط روستایی استان‌های کشور (واحد: نفر)

استان	۱۳۹۸	۱۳۹۹	درصد تغییرات ۱۳۹۸ به ۱۳۹۹
آذربایجان شرقی	۹۹۲۸	۷۰۲۶	-۲۹/۲۳
آذربایجان غربی	۱۵۹۶۶	۱۳۴۷۹	-۱۵/۵۸
اردبیل	۳۴۴۸	۱۹۴۵	-۴۳/۵۹
اصفهان	۲۰۱۷	۱۱۷۵	-۴۱/۷۵
البرز	۲۱۳	۴۹	-۷۷
ایلام	۱۶۲۴	۱۲۵۰	-۲۳/۰۳
بوشهر	۳۷۷۳	۲۲۷۰	-۱۸/۱۴
تهران	۲۰	-۳۹۵	-۱۵۷۵
چهارمحال و بختیاری	۵۲۶۰	۴۴۶۱	-۱۵/۱۹
خراسان جنوبی	۳۳۱۵	۲۸۱۹	-۱۴/۳۶
خراسان رضوی	۱۹۳۱۰	۱۵۴۰۷	-۲۰/۲۱
خراسان شمالی	۳۸۱۲	۲۱۷۳	-۴۳
خوزستان	۱۹۰۸۹	۱۷۸۵۶	-۶/۴۶
زنجان	۳۷۸۷	۲۶۶۰	-۲۹/۷۶
سمنان	۲۱۹	۱۸	-۹۱/۷۸
سیستان و بلوچستان	۳۳۳۶۹	۳۴۹۲۸	۴/۹۹
فارس	۹۸۹۱	۶۴۶۱	-۳۴/۶۸
قزوین	۲۱۳۹	۱۱۳۱	-۴۷/۱۲
قم	-۱۹۵	-۱۴۵	(-۲۵/۶)
کردستان	۴۷۱۶	۳۰۴۴	-۳۵/۴۵
کرمان	۹۶۷۴	۹۱۵۸	-۵/۳۳
کرمانشاه	۱۹۷۴	۱۴۶۳	-۲۵/۸۹
کهگیلویه و بویراحمد	۴۱۷۰	۳۳۱۴	-۲۰/۵۳
گلستان	۱۰۹۵۴	۱۰۲۸۰	-۶/۱۵
گیلان	-۱۰۷۶	-۱۷۲۶	(-۲۶/۴)
لرستان	۸۰۴۴	۶۹۳۶	-۱۳/۷۷
مازندران	۳۵۵۲	۷۴۹	-۷۸/۹۱
مرکزی	-۲۱۷	-۹۳۴	(-۳۳۰/۴)
هرمزگان	۱۳۲۹۲	۱۰۸۵۱	-۱۱/۷۲
همدان	۴۳۴۲	۲۶۷۳	-۳۷/۰۱
یزد	۱۱۱۶	۶۰۹	-۴۵/۴۳
مجموع	۱۹۵۳۲۶	۱۶۱۱۰۴	-۱۷/۵۲

مأخذ: محاسبات نگارنده

استان‌های تهران و اردبیل به ترتیب با تغییرات ۴۶/۷۳ و ۴۴/۸۳ درصد قرار دارند.

جدول ۲. مقایسه تعداد فوت جاری ثبت شده در نقاط

روستایی استان‌های کشور (واحد: نفر)

استان	۱۳۹۸	۱۳۹۹	درصد تغییرات ۱۳۹۸ به ۱۳۹۹
آذربایجان شرقی	۶۰۱۵	۷۶۷۰	۲۷/۵۱
آذربایجان غربی	۵۳۲۵	۶۶۸۵	۲۷/۹۴
اردبیل	۲۱۴۴	۳۱۰۵	۴۴/۸۲
اصفهان	۲۷۳۳	۳۴۶۳	۲۶/۷۱
البرز	۳۸۸	۵۲۹	۳۶/۳۴
ایلام	۸۲۴	۱۰۴۶	۲۶/۹۴
بوشهر	۱۲۲۱	۱۴۰۱	۱۴/۷۴
تهران	۳۲۱	۴۷۱	۴۶/۷۳
چهارمحال و بختیاری	۱۴۹۳	۱۸۷۴	۲۵/۵۲
خراسان جنوبی	۱۸۴۰	۲۱۰۰	۱۴/۱۳
خراسان رضوی	۸۰۱۸	۹۶۹۳	۲۰/۸۹
خراسان شمالی	۱۹۷۰	۲۳۲۸	۱۳/۶۰
خوزستان	۳۱۱۷	۴۱۰۰	۳۱/۵۴
زنجان	۱۸۵۷	۲۵۶۷	۳۸/۲۳
سمنان	۸۲۵	۱۰۰۷	۲۲/۰۶
سیستان و بلوچستان	۴۹۵۲	۵۵۹۱	۱۲/۹۰
فارس	۵۹۳۰	۷۱۹۱	۲۱/۲۶
قزوین	۱۸۷۴	۲۵۱۸	۳۴/۳۶
قم	۳۸۲	۳۳۸	-۱۱/۵۲
کردستان	۲۵۲۸	۳۶۲۹	۴۳/۵۵
کرمان	۳۳۴۳	۴۲۹۳	۳۲/۳۸
کرمانشاه	۲۷۴۹	۳۵۶۶	۲۹/۷۲
کهگیلویه و بویراحمد	۱۲۰۶	۱۴۵۵	۲۰/۶۵
گلستان	۴۳۲۹	۵۵۰۰	۲۷/۰۵
گیلان	۷۵۰۸	۷۵۹۳	۱/۱۳
لرستان	۲۳۲۵	۳۰۱۹	۲۹/۸۵
مازندران	۷۷۷۴	۹۳۱۴	۱۹/۸۱
مرکزی	۲۷۳۲	۳۳۹۹	۲۴/۴۱
هرمزگان	۲۸۱۸	۳۷۰۲	۳۱/۳۷
همدان	۴۱۶۷	۵۳۴۴	۲۸/۲۵
یزد	۶۰۴	۹۸۲	۶۲/۵۸
مجموع	۹۳۱۱۲	۱۱۵۴۸۳	۲۳/۹۲

مأخذ: سازمان ثبت احوال و محاسبات نگارنده

با توجه به فقدان آمار به‌روز مربوط به تعداد جمعیت، برای رسیدن به تصویری کلی از وضعیت جمعیت روستایی در سال ۹۹ (بدون دخالت مهاجرت‌های درون‌کوچی و برون‌کوچی)، از حاصل تفریق تعداد موالید و فوت‌شدگان^۱ روستایی کشور در دو سال ۹۸ و ۹۹ (جدول ۳) استفاده می‌شود. چنان‌که از جدول پیداست، تعداد جمعیت روستایی حاصل از

۲. در مورد این دو استان درصد تغییرات به لحاظ ریاضی مثبت بوده که بر شتاب بیشتر کاهش فراوانی جمعیت دلالت دارد.

۱. تقسیم این تفاضل بر جمعیت منطقه ضرب در ۱۰۰، نرخ رشد طبیعی جمعیت منطقه را نشان می‌دهد.

نتیجه: در سال ۱۳۹۹ تعداد موالید در روستاهای ۲۶ استان کاهش داشته ولیکن تعداد فوت شدگان در تمامی استان‌ها به استثنای قم، افزایش داشته است. وضعیت روستاهای استان تهران وخیم و کاهش تولد و افزایش مرگ و میر در آن بالا بوده است و به‌نوعی می‌توان گفت روستاهای این استان در آینده با تخلیه جمعیتی رو به رو خواهند شد. این دو رویداد به علاوه مهاجرت روستا به شهر، این وضعیت را تشدید خواهد کرد. در بیان علت کاهش موالید روستایی به موارد زیادی می‌توان اشاره کرد که اهم آنها به طور خلاصه عبارت‌اند از:

- مشکلات اقتصادی – اجتماعی (اشتغال و رکود اقتصادی و...) و رفاهی
- مهاجرت روستاییان (به‌ویژه جوانان روستایی) به شهرها
- تغییر باورهای فرهنگی و قومی
- تغییر سبک زندگی
- نگرانی در مورد تأمین آینده فرزندان و افزایش مشکلات اقتصادی با آوردن فرزند دیگر
- کافی دانستن فرزندان فعلی
- تداخل فرزندآوری با مشغله‌های والدین
- نگرانی از سلامتی مادر با افزایش فرزندان

مهم‌ترین دلیل افزایش مرگ و میر را می‌توان به شیوع ویروس کرونا و بیماری ناشی از آن مربوط دانست. همچنین سبک نامناسب زندگی و اهمیت ندادن به سلامتی و بهداشت، انجام کارهای متعدد و طاقت‌فرسا، فشارهای روحی و روانی، کمبود امکانات بهداشتی و زیرساخت‌های مرتبط با سلامتی و غیره می‌توانند دلایلی در تأیید افزایش مرگ و میر روستایی به شمار آیند.

در رفع کاهش جمعیت روستایی اقدامات بسیاری می‌توان انجام داد که محوری‌ترین و مهم‌ترین آن توسعه پایدار کشاورزی و روستایی است. همچنین طرح‌های تشویق به فرزندآوری همچون قانون اخیر «جوان‌سازی جمعیت»، در صورت به کارگیری ملزومات مناسب اجرایی، در این زمینه می‌تواند راهگشا باشند. جمعیت جوان در روستا به عنوان کانون تولید از این منظر می‌تواند مورد توجه سیاست‌گذاران بخش قرار گیرد.

تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
www.agri-peri.ac.ir